کورتەیەك لە مێژووی
ڕێکخراوی خوێندکارانی سۆسیالیستی
کورد لە ئەوروپا ـ سۆکسە

هەڵۆ بەرزنجی

کورتەیەك لە مێژووی
رێکخراوی خوێندکارانی سۆسیالیستی
کورد لە ئەوروپا . سۆکسە

هەواڵنامەی کتێب

هەڵۆ بەرزنجی

هەوالنامەی کتێب

پێشینەیەکی کورتی مێژوویی

لە نێوەڕاستی سەدەی بیستەمی رابردوودا، سەرەتا ساڵی ١٩٤٩ و پاشان بە دروستی لە ١٩٥٦ دا، دەستەیەک لە خوێندکارانی کورد لە هەندەران، بیریان لە دامەزراندنی رێکخراوێکی سەربەخۆ، جیا لە ترک و عەرەب و فارس بۆ خۆیان کردەوە. پێداویستی ئەم کارەش هەم بۆ پاراستنی فەرهەنگ و ناسنامەی کوردی و هەمیش بۆ پشتیوانی و گەیاندنی دەنگ و رەنگی نەتەوەی کوردی گەمارۆدراو بە چەندین داگیرکەر و دوژمن، بە جیهانی دەرەوە بوو. شایانی باسکردنە، خوێندکارانی کورد بە گشتی، وەک باڵیۆزی نەتەوە وابوون و لە قۆناخە سەختەکاندا، چەندین ئەرکی قورس و گرانیان بە ئەنجام گەیاندووە .

رێبەر و سیمبۆلەکانی ئەم بیرۆکە و وەچەرخانە بریتی بوون لە: {نورەدین زازا، عیسمەت شەریف وانلی، ئەم دوو ناوە بە تایبەت وەک دیارترین و چالاکترین و هەڵسوڕاوترین کەسانی خاوەن بیرۆکە و بزوێنەری کار و چالاکییەکان بوون، شەوکەت ئاکرەیی، ئەبدولقادر عەبدوڵا و سەعدی دزەیی} و چەندانێکی تر. جێ دەستی ئەم دەستە لەخۆبووردووە، لە بزاڤی خوێندکاریی کوردیدا، لە هەندەران، دیارە و بە خزمەتێکی گەورە دێتە هەژماردن. دەبێ ئەوەشمان لەیاد نەچێ، کە خەباتی خوێندکاران لە وڵاتە جۆراوجۆرەکانی ئەورووپادا بەڕێوە چووە و پاشان لە ئەمریکا و کەنەداش هاتە مەیدان.

بزاڤی خوێندکاریی بەدرێژایی بوونی خۆی، جگە لەوەی ئەڵقەیەکی بزوتنەوەی رزگاریخوازی کورد بووە، هاوسات، زۆربەی هەرە زۆری ساتەوەختەکان لەژێر کاریگەریتی سیاسەتی گشتی هێزە باڵا دەستەکانی کوردستاندا بووە. هەر بۆیە ساتی هەڵگیرسانی شۆڕشی ئەیلول لە ١٩٦١ دا، باڵی کێشا بەسەر، چالاکییەکانی کۆمەڵەی خوێندکاران دا، کە ئەودەمە تەنیا (کۆمەڵەی خوێندکارانی کورد لە ئەورووپا KSSE) Kurdishe . Students,Society in Europa) لە مەیداندا بوو. خوێندکارانیش، وەک حیزبە کوردییەکان هەڵگری هەمان دروشم و ئامانج بوون، بەتایبەت لەو سەردەمەدا کە باو باوی مارکسایەتی بوو، بەشێکی زۆریان، کەوتبوونە ژێر کاریگەریتی ئیدیۆلۆژی مارکسایەتی و چەپڕەوییەوە.بەم پێیە هەژموونی ئەم ئیدیۆلۆژییە، بەسەر شۆڕشی ئەیلوولیشەوە کاریگەریتی هەبوو. کەواتە سیاسەتی گشتی شۆڕش و خوێندکاران، لە خولگەی پاراستنی بەردەوامێتی بەرژەوەندییەکانی خودی شورەوی بوو.

پاش ئەوەی ژمارەیەک کوردی دیکەش بە نیازی خوێندن و گوزەران پەڕیدەی هەندەران بوون، بەشێک لەمانە هەڵگری بیروباوەڕی نەتەوەیی بوون و بیر و هزری خۆیان، لە چوارچێوەی پێڕەوپرۆگرام و چالاکییەکانی کۆمەڵەی خوێندکاراندا نەدەدییەوە، لەبەرئەوەی خاوەنی بیرۆکەیەکی تەواو کوردستانی بوون، رەخنەو سەرنجیان لەسەر سیاسەتی شورەوی بەرامبەر بە پرسی کورد هەبوو.هاوکات نەیان دەویست ببنە پاشکۆی سیاسەتی زلهێزەکان، لەسەر بنەمای بەرژەوەندی باڵای کورد و کێشە رەواکەی، تەماشای رووداوەکانیان دەکرد و هەڵوێستییان وەدەگرت، رێیان نەدراوە بە سانایی بیروڕایان دەرببڕن، بۆیە بیریان لە دامەزراندنی رێکخراوێکی نوێی تایبەت بە خۆیان کردەوە .

له ڕۆژی ١٩٦٥/٣/٢١ دا ڕێکخراوێکی نەتەوەیی، بە ناوی: کۆمەڵەی خوێندکارانی نەتەوەیی کورد لە ئەورووپا (نوکسە) دامەزرا National Union oft he Kurdish Students in Europa-NUKSE.

دامەزرێنەرانی ئەم ڕێکخراوە بریتیبوون لە: جەمال نەبەز، بروسکە ئیبراهیم، ئەحمەد نەقیب، تالب ڕۆستەم.

ئەم ڕێکخراوە تا ٣/ ٩/ ١٩٧٧، درێژە بەچالاکییەکانی دەدات و پاشان، بە ئومێدی هێنانە کایەی ڕێکخراوێکی یەکگرتووی بەهێز، بەرامبەر بە گفتێکی سادە، کە پێیان درا بوو، لە رووی دڵسۆزییەوە، خۆی هەڵدەوەشێنێتەوە... نوکسە چالاکی جۆراوجۆری هەبوو. خزمەتی ئەدەب و فەرهەنگی کوردی کردووە. بڵاوکراوە و ئۆرگانی بە زمانی کوردی و ئەڵمانی هەبووە و پەخشی کردووە.بۆ زانیاریی زێتر لەمەڕ ئەم ڕێکخراوە، بڕوانە: جەمال نەبەز، کۆمەڵەی ئازادیی ژیانەوەی و یەکێتی کورد کاژیک ١٩٥٩ پێشخان و پاشخانەکانی ٢٠١٥ سلێمانی/ کوردستان.

پاش نسکۆکەی ساڵی ١٩٧٥ی شۆڕشی ١٤ ساڵەی کورد، سەرهەڵدانی فرە حیزبی لە کۆمەڵگەی باشووری کوردستان دا، بووە دیاردەیەکی نوێ. هاوکات هەر حیزب و هێزێک هەوڵی دەدا، بە هەموو لایەکدا پەلوپۆ بهاوێژێ و بە پەلە بۆشایی گۆڕەپانەکە پڕ بکاتەوە و بۆ خۆی پاوانخواز بکات...

یەکێ لە سیما هەرە زەقەکانی ئەم قۆناخە، دروستکردنی ڕێکخراوی پیشەیی و خوێندکاریی بوو، بە تایبەت لە نێو کوردانی ئاوارەی ئەورووپادا... پێداویستی گرنگ و بەرچاوی ئەو رۆژگارە، ئەوەی دەخواست، هەر لایەک نوێنەرایەتی خۆی هەبێت. هۆی سەرەکیش، کۆمەڵەی خوێندکاران، KSSEبە تەواوی کەوتبووە ژێر رکێفی سیاسەتی پارتی دیموکراتی کوردستانەوە. ئەندامەکانی نەیان دەتوانی ئەرکە خوێندکارییەکان و پابەندبوونی حیزبی خۆیان لێک جودابکەنەوە. بۆیەکا تا دەهات ریزەکانی بەرەو لێکترازان و پارچە پارچەبوون دەچوو. دوای دروستکردنی یەکێتی نیشتمانی کوردستان، کۆمەڵەی ناوبراو لە کۆنگرەی ١٧ ی خۆیدا تووشی دابڕان بوو، لایەنگرانی ی. ن. کۆمەڵەی خوێندکارانی کوردستان لە دەرەوەی وڵات ناسراو بە ئەکسا دامەرزاند.

هەرچەندە وەک بێشکچی دەڵێ: "مەحاڵە بزووتنەوەی رزگاری نەتەوایەتی کوردستان لە مەڵبەندەکانی ئەورووپاوە بەڕێوەببرێن، مانەوە لەو مەڵبەندانە و کردنەوەی نوسینگە لەوێ کارێکی گرنگە، بەڵام بەو مەرجەی بنکەکان لە کوردستان بن."

ئەم بۆچوونە بە دوو ئاڕاستەدا، بایەخی هەیە.. یەکەم کوردستان مەیدانی ڕاستەقینەی خەباتە. دووەم خەباتی خوێندکاریی و پیشەیی لەدەرەوەی کوردستان گرنگە، بەس جێگرەوە و هاوشانی ئەوەی وڵات نییە.

سەرئەنجامی وابەستەیی توندی کۆمەڵ بە سیاسەتی پارتییەوە و دوورکەوتنەوە لە ئەرکە سەرەکییەکانی خوێندکاران و بڵندکردنەوەی دروشمی سیاسی و سەرسەختی ئەقڵێتی حیزبی و ووردە جیاوازی دیکەش، کۆمەڵەی کەرتوپەرت کرد...

ئەو ڕێکخراوانەی، لەو ساتەوەختەدا، لە ئەورووپا هەبوون و چالاک بوون، یاخود دەرئەنجامی پارچەبوونی KSSEهاتنە کایە، بریتین لە:

. کۆمەڵەی خوێندکارانی کورد لە ئەورووپا، KSSE، Kurdisahe Students,Society in Europe.KSSEمەڵبەندی بەرلین، نێزیک بە پارتی دیموکراتی کوردستان.

. کۆمەڵەی خوێندکارانی کورد لە ئەوروپا، KSSE، مەڵبەندی پراگ، نێزیک بە پارتی کۆمۆنیستی عێراق بوون.

. کۆمەڵەی خوێندکارانی کوردستان لەدەرەوەی وڵات، AKSA، Association of Kurdistan abroadدوای دروستبوونی یەکێتی نیشتمانی کوردستان هاتە کایەوە و نێزیک بەمان بوو. لە ساڵی ١٩٨٤ بەدواوە، دەستەیەکیان لێ جیابۆوە ، بە تایبەت لە بەرلینی رۆژاوا و ئەڵمانیا، بەهەمان ناو کاریان دەکرد و وەک ئەکسا، مەڵبەندی بەرلین، یان ئەکسای جیاوەبۆوە، دەناسران.

. یەکێتی خوێندکاران و لاوانی کوردستان لە ئەوروپا، UKSYE، Union oft the Kurdistan Student and Youths in Europe نێزیک بوون لە پارتی گەلی دیموکراتی کوردستان، ساڵی ١٩٨٢ دروست بوو.

. لاوانی سۆسیالیستیش چەند کەسێکی کەمبوون و لە هەندێ وڵات هەبوون، نێزیک بوون لە حیزبی سۆسیالیستی کوردستان.

هەر لەم روانگەیەوە سەخت بوو، بۆ کەسێکی نەتەوەیی، لە رێکخراوێکی خوێندکاری وابەستە بە حیزبێکی چەپەوە کار بکات.. یاوەکو بەشی هەرە سەرەکی دروشمی ئەو حیزبانەی پاش هەرەس هاتبوونە کایەوە، بە گوتەی ئیمرۆ لە چوارچێوەی داگیرکەرچێتی عێراقچێتی، ترکیاچێتی، ئێرانچێتی، سوریاچێتی و شورەوییەرستیدا خولیان دەخوارد. کەسێکی نەتەوەیش خاوەنی باوەڕ و هەڵوێستی راستەقینە، هەرگیز ئامادە نەبوو، بچێتە ژێر چەتری سیاسەتی نا کوردستانی ئەم رێکخراوانەوە.

پارت سۆسیالیستی کورد . پاسۆک . یەک لە حیزبانەیە، کە لە ١٩٧٥/٩/١١ دا، پاش هەرەس رسکاوە و پێی ناوەتە نێو قۆناخی خەباتەوە. پاسۆکیش، وەک هەموو ئەوانی دیکە، ناچار بوو بیری لە دروستکردنی رێکخراوێکی تایبەت بە خۆی، بۆ ئەندام و دۆست و لایەنگرەکانی دەکردەوە. چونکە مەحاڵ بوو، هاوبیرێکی پاسۆک خۆی لە خانەیەکی هزری و چوارچێوەیەکی دیکەی سەددەرسەدی ناکوردستانیدا ببینێتەوە. ئەو ساتەوەختە، کۆمەڵێ لە هاوبیرەکانی پەرێدەی هەندەران بووون، بە تایبەت کاک کوردۆ عەلی، بە پشتیوانیی مامۆستا جەمال نەبەز و کاک بروسکە ئیبراهیم . لە بەر رۆشنایی خەبات و تێکۆشانی نوکسەدا و بە سوودوەرگرتن لە ئەزموونی ئەو رێکخراوە و کەسایەتییەکانیان توانییان رێکخراوێکی نوێ بە ناوی: رێکخراوی خوێندکارانی سۆسیالیستی کورد لە ئەوروپا . سۆکسە . لە ١٩٨٠/٩/١١ دا دابمەزرێنێ. تا لەم رێگایەوە هاوبیران کۆبکرێنەوە و ببنە خاوەنی دەنگ و رەنگ و سەکۆی خۆیان. بەو واتایەی هاوبیرانیش، بتوانن بە نەخشی خۆیان رۆڵیان لە خزمەتکردنی دۆزی کورد و رەهەندە فەرهەنگیی و سیاسییەکەیدا بگێرن. لێرەدا پێویستە ئاماژە بە خاڵێکی یاسایی گرنگیش بکەم، ئەویش ئەوکات، لە ئەوروپا هیچ پارتێکی سیاسی، رێگەی کاری سیاسی پێنەدەدرا، ناچارانە ئەم رێکخراوە خوێندکارییانە دەبوونە پێش قەرەوڵی کاروبارەکانیان.

سۆکسە، لە تەمەنێکی کورتی دروستبوونی خۆیدا، کەوتە چالاکی و هەر زوو بووە، یەکێ لە بەهێزترین و دیارترین رێکخراو و لە سەرتاسەری ئەوروپا و دەرەوەی وڵاتدا، لەسەر ئاستی کوردستانی و نێونەتەوەیی، جێ پەنجەی بە تێکۆشانەوە، لە بوارە جۆراوجۆرەکاندا نەخشاند.

شیاوی باسە، هەموو ڕێکخراوە خوێندکاری و پیشەییەکان، بانگاشەی سەربەخۆییان دەکرد، لێ لە ڕاستیدا لە پشت هەر یەکێکیانەوە، پارتێکی سیاسی هەبوو. سۆکسەش جگە لەوەی پاسۆک ڕاستەخۆ لە پشتی بوو، هەرنەبێ زێتر لە ٤/٣ ئەندامەکانی هاوبیری پاسۆک بوون. بەشێکی کەمیان خۆیان بە کاژیک دادەنا و ژمارەکی ئێجگار کەمیش خۆیان تەنیا هەر بە سۆکسە دەزانی و لە ئەوروپا هاتبوونە نێو ئەم ڕێکخستنە نەتەوەییەوە و ئارەزووی کاری حیزبایەتییان نەدەکرد.

بەڵام هیچ هاوبیر و کەسێک لاری لە نێزیکی سۆکسە بە پاسۆکەوە نەبوو. بە پێچەوانەوە پشتیوانی هاوبیرانی کوردستان بووبووە، بەشێک لە خەباتی کوردبوون و سەرچاوەی ئیلهام، بێ ئەم ژێدەرە/مرجع هەستی نامۆیی و دووره وڵاتی، تا ڕادەی خەسان و وشکبوونەوە، تاکی کوردی کوشتبوو.

ئەوەی ئەلفوبایەک لە سەرەتاکانی سیاسەت بزانێ و ریالیستانە لە پرسی کورد، بڕوانێ، دەزانێ پێداویستی و ئەرک و شێوەی خەبات لەسەر گۆڕەپانی کوردستان، کە مەیدانی ڕاستەقینە و کاریگەر و کارای خەباتە، فرە جیاوازە لە کار و تێکۆشانێک لە دەرەوەی جوگرافیای ئەم نیشتمانە داگیرکراو و دابەشکراو و گەمارۆدراوە.

د. کەمال فوئاد دەڵێ: هیچ گومان لەوەدا نییە، کە بناخەی ڕاستی تێکۆشانی گەلی کورد لە خاکی کوردستان خۆی دایە و جێبەجێکردنی مەسەلەی کوردیش بە پلەی یەکەم بەستراوە بەو تێکۆشانەوە کە سەرچاوەکەی لە خاکی کوردستانەوە هەڵدەقوڵێ.

هەر کار و تێکۆشانێ لەدەرەوەی کوردستان، گرێ نەدرابێ بە کوردستانەوە، چەند هەوڵ و توانای خۆی بخاتە گەڕ، هەر سست و بەرەو ووشکبوونەوە دەچێ.ئەمەش حوکمی واقیعی خەباتە.واقیع لە کوێ بێت و چی داوا بکات، لەوێدا زەمینەی دروستی تێکۆشان شین دەبێت. ئەوەی دەرەوەی واقیع دەتوانێ ڕۆڵی هاوکار و پاڵپشتی بگێڕێ. کامیل ژیریش دەڵێ: کێڵگەیڕەسەنی کوردایەتی، کوردستانە.

هەر لەبەر ڕۆشنایی ئەم ڕاستی و پرینسیپەدا، ئەرکی سۆکسەش بوو، ڕەنگ بە سیاسەت و ڕێبازی پاسۆک بداتەوە، کە لە کوردستان ئاڵا بەدەستی خەباتی کوردایەتی بوو. خاوەن بارەگا و پێشمەرگە و پێوەندیی کوردستانی بوو. چەتری ڕاستەقینە و بەرهەستی کۆکەرەوەی وزە و توانای هەڵگرانی بیری نەتەوەیی بوو. پێوەندیی ئۆرگانی سۆکسە لەگەڵ پاسۆکدا، هەر وەک هەرگیز شتێکی شاراوە نەبووە لە هیچ هاوبیر و کەسێک، هەمان کات سەرچاوەی هێزێکی وزەبەخش و تروسکەی هیوا و پشتیوانی گەورە بوو بۆ هاوبیران و سۆکسە.

سکرتێری سۆکسە، نوێنەر، هەمیشە بەپرسی پاسۆک بووە لەئەوروپا. بەپێی هەلومەرجی پێویست ڕاپۆرت لە نێوان سەرکردایەتی پاسۆک و لقی ئەوروپادا ئاڵوگۆڕ کراوە. هاوکات سکرتێر و کۆمیتەی بەڕێوەبەرایەتی سۆکسەش هەمان جۆر پەیوەندییان هەبووە. هەر بۆ نموونە دروشمی کۆنگرەی ٣ و ٤ ی سۆکسە، ئامانج و شادەماری پاسۆکن.

سۆکسە بڵاوکراوە و ئەدەبیاتی پاسۆکی دووبارە چاپ و بڵاودەکردەوە، یادی دامەزراندنی پاسۆک، ساڵانە لە لایەن هاوبیرانی سۆکسە و پاسۆکەوە پێکەوە دەکرایەوە و پێوەندییەکی توندوتۆڵ لە نێوان هاوبیرانی ناوەوە و دەرەوەی کوردستان دا هەبوو. گەلێ کۆمەک و یارمەتی دارایی بۆ پاسۆک، لە لایەن هاوبیرانی ڕێکخستنەکانی پاسۆک و سۆکسەوە لە ئەوروپاوە کۆدەکرایەوە. ئەمانە و زۆر کاری تر مشتێکن لە خەرمانی تێکۆشانی ئاشکرای هاوبیران، لە هەردوو ڕێکخستنەکەداشانبەشانی یەکتر.

پاسۆک، لە زەمینەی تەمەنی خەباتی خۆیدا و بە تایبەت لەو قۆناغەدا، مەحکومی کۆمەڵێ هەلومەرج بوو، کە گەلێ جاران، لە دەرەوەی ویستی خۆی کاریگەرێتی لەسەر سیاسەتی دادەنا. بۆ نموونە: چەندین هێزی دیکەی کوردستانی لە گۆڕەپانەکەدا هەبوون و بە هزر و ستراتیژ، لە کوردایەتییەوە دوور بوون و بە تێکڕا سەرگەرمی خەباتێک بوون، لە چوارچێوەی دەوڵەتە داگیرکەرەکانی تێنەدەپەڕاند، . ئۆتۆنۆمیخواز بوون بە هەموو مۆدێلەکانی ئایدۆلۆژیخوازییەوە. سۆسیالیستخوازێک لە چەشنی کۆبای کاسترۆ و ڕۆمانیای چاوچیسکۆ!!.

ئێ بۆ پاسۆک، کە پارتێکی نەتەوەییە و لە هەر لە ڕسکانیەوە بانگەوازی یەکێتی و تەبایی ریزەکانی بزوتنەوەی کوردایەتی کردبووە دروشمی نێوەندی خۆی، و لەبەر ڕۆشنایی تیشکی بیروباوەڕ و ڕێبازەکەیدا کاری لەسەر گوتاری تەبایی و یەکێتی نێو ڕیزەکانی بزاڤی نەتەوەیی دەکرد، نەدەبوو هەوڵی هەڵگیرساندنی شەڕی دەستەویەخەی ئەم حیزب و لایەنانە بدات، چونکە شەڕکردن هەم خزمەت بوو بە داگیرکەرانی کوردستان، هەمیش پێچەوانەی دروشم و چەمک و ستراتیژ و گوتاری نەتەوەیی کوردە، کە پاسۆک لە بنچینەدا وەک پرنسیپ باوەڕی پێی نەبوو. بەڵام دەبێ ئەوەش بگوترێ سەربارى گەمارۆدراوی، دیسان هەرگیزاو هەرگیزیش ئامادەی سازش نەبوو، لە سەر پرنسیپە بنچینەییەکانی کوردبوون و کوردایەتی و چ بازرگانی و هەرزان فرۆشییەکیشی، بە ستراتیژی ڕەوای نەتەوەییەوە نەدەکرد.

بۆیە کەموزۆر دەبوو بە ئاوەزوو و دیقەتێکی وردبینانەوە، مامەڵە لەتەک ئەم بارودۆخەی ئەو هەموو کۆمەڵە هێزە چەکدارەدا بکرێت. و هاوساتیش هەبوونی ئەو کۆمەڵە هاوبیرەی پاسۆکیش لە کوردستان، کە لە بەردەم ئەو هەموو هەڕەشە و ئابلووقەدانەدا لەبەرچاو بگیرێ و ناکرێ سەربەخۆ و نابەرپرسانە، بەردەوام لەشەڕە دەندوکی لایەنەکان و پەلاماردانیاندا بین.

مامۆستا جەمال نەبەز و چەند کەسێکی هێجگار کەم، لە نێو سۆکسەدا، دەربەستی لەبەرچاوگرتنی ئەم ڕاستییانە نەبوون و دەیانویست لە گۆڕەپانی پانوبەرینی ئەوروپاوە، بڕیار بۆ کوردستان بدەن و سۆکسەش بۆ مەرام و ئامانجەکانی خۆیان وەکابەرن. بە کورتی ئەو ئەقڵێت و سیاسەتی مامسەلمێنییەی ئەوانە نوێنەرایەتییان دەکرد، ڕوانگەیەکی لە پشتەوە بوو، دەخوازرا شێوازێکی دیکەی سیاسەت بگیرێتە بەر و ئەوروپا بکرێتە مەیدانێک، بۆ بەگژداچوونەوەی لایەنەکان و بەرتەسکردنەوەی جموجوڵەکانیان.

ڕەنگە ئەمەش کارتێکی باش بوایە، وەک تاکتیک بۆ کاری سیاسی و گوشار هێنان بۆ لایەنەکانی دیکە، لێ دیسان بەرامبەر بە سیاسەتکردن لەسەر زەمینەی واقیعی کوردستان کورتی دەهێنا و نەدەکرا وەک ستراتیژ بەردەوام، کار بەم کارتە بکرێت. بۆیە ئەو بەڕێزانە، کاتێ هەر پێداگرییان دەکرد و دەیانگووت: دەبێت سۆکسە بە هەموو شێوەیەک سەربەخۆ بێت و دابڕاو بێت لە سیاسەتی پاسۆک و خەباتی کوردستان، ئاڕاستە و هەنگاوەکانی کارکردن، بەرەو نادیار و بنبەست بوون دەچوون.

هەڵبەت داوا و ویستی ئەم چەند هاوبیرە، کە کەمینە بوون و بە ڕای زۆرینەش ڕازی نەبوون، لە بەرامبەر سیاسەتی گشتی سۆکسە دا کارێکی سەخت و مەحاڵ بوو، بە تایبەت بۆ ئەو هاوبیرانەی خۆیان لە وڵات و لەدەرەوە، لە ڕیزەکانی پاسۆکدا خەباتیان کردبوو و قوربانییان دابوو. دەرئەنجام هەڵوێست و ڕوانگەکەیان، نەیتوانی جێی خۆی لە نێو هاوبیراندا بکاتەوە و زۆرینەی دەنگ و هەڵوێستەکان بەلای خۆیدا ڕاکێشێ و بە پرنسیپی زۆرینە و کەمینەش ڕازی نەبوون.

ئەم بۆچوون و دەنگە کەمینەیە، هاوشانی بەهێزبوونی سۆکسە و پەلهاوێشتنی چالاکییەکانی، تا دەهات بڵندتر دەبۆوە. ڕەنگە لە چەند خاڵ و پرسێکدا، بە پێودانگی ئەوروپا، و لە ڕووی تیۆریی ڕووتی دوور لە واقیعەوە، چەند ڕاستی لە قسە و باسەکاندا هەبووبێ، لێ هەرگیز نەدەکراو ناکرێ ئەو سیاسەتە لەسەر زەمینەی واقیعی چ ئەوروپا و چ بۆ کوردستان پێڕەو بکرێ. بەکورتی ئەوەی دەویسترا، بە ناوی سۆکسەوە بکرێ، خۆگیرکردن بوو، لە گۆشەیەکدا و دابڕانێکی گەورە بوو لە دەوروبەر و میللەت و واقیعی خەبات، و کردنەوەی بەرەیەکی شەڕ بوو، بە ڕووی هەموو لایەکدا، شەڕێک کە نە بە پاسۆک و سۆکسە دەکرا و نە باوەڕیشیان پێی بوو. ئەگەرچی پێویستە بگووترێ، هەموو پێداویستییەکانی کار و خەباتی دەوروبەری ناسروشتی پاسۆک و سۆکسەش، بە تێکڕا بە دڵی هەموو هاوبیرانیش نەبوو. بەڵام دیسان لەو واقیعە تاڵ و ئاڵۆزکاوەدا، تەنیا ئەوە شیاوی هەڵسوڕاندن و دەستەبەرکردن بوو، کە کرا.

بەکورتی و کرمانجی ئەوەی لە سۆکسە دەوا دەویسترا، نەدەکرا نێوی بنێی سیاسەت و واقیعبینی و خوێندنەوەی دروستی بارودۆخی ناوخۆیی و دەرەکی. چونکە لەو پێوەندییەدا، چ دەرەتانێ بۆ سۆکسە و پاسۆک نەدەمایەوە، جگە لەوەی دەبوو هەردەم، پێوەندی گرژ و ئاڵۆز و ناتەندروستی، لەگەڵ لایەنەکانی تردا هەبێت و نەتوانێ ڕۆڵی ئەرێنی و کارای خۆی لەنێو هاوکێشەیەی دۆزی کورد دا، بە دروستی بگێڕێت.دووریش نەبوو، سەرقاڵی پاسۆک و سۆکسە بەم بەرەیەوە، بە ئاکامێک بگەیشتایە، ئەرکە سەرەکییە نەتەوەییەکەی خۆی لە بیربچێتەوە یاخود لە بار بەرێت.

ئا لەم چرکەساتەدا، کە بەشی هەرە زۆری هاوبیرانی سۆکسە، هاوبیری پاسۆکیش بوون و ئاگاداری ئەو پێوەندییە ئۆرگانییەی هەردوو لابوون و بە حوکمی هەر ناهەمارییەک بێت، پەڕاگەندەی ئەوروپا بووبوون، خەباتی خۆیان لە ئەوروپاش بە درێژکراوەی بێ چەندوچوونی خەباتی وڵات و نێو ڕیزەکانی پاسۆک دەزانی و بە هەموو قەناعەت و باوەڕێکەوە، سەرباری هەندێ وردە سەرنج و تێبینی تایبەت، متمانە و باوەڕیان بە شێوەی خەبات و سیاسەتکردنی هاوبیرانی کوردستان هەبوو، خۆشییان بە ئاوێنەی باڵانمای دەنگ و ڕەنگ پێدەرەوەی ڕێبازی پاسۆک بەتایبەت و کوردستان بە گشتی دەزاني و سەرجەم کار و چالاکییەکانیان بە ئەڵقەیەکی زنجیرەی خەباتی پاسۆک دەزانی... بە کورتی بە لای زۆرینەی هاوبیرانی سۆکسەوە، پاسۆک لە کوردستان سەرچاوەکە بوو، بە گیان و جەستە و خوێن و فرمێسک، مێژوو دروست دەکات و ئەوانی هەندەران جۆگەلەی ئەو سەرچاوەیە بوون.

ئا لەم بارودۆخە هەستیارەدا ئەو دەستەیەی سەربەخۆیی ڕەهای سۆکسەیان لە پاسۆک و کوردستان دەخوازی، دەیانویست بۆ مەبەستەکانی خۆیان، سۆکسە بەبارێکی دیکەدا هەڵسوڕێنن و بێ ڕەچاوکردنی بارودۆخی پاسۆک و کوردستان بیکەنە چەکێکی هێرش بردنە سەر هەموو لایەک. دەستەی زۆرینەی سۆکسەش داوای لەبەرچاوگرتنی چەندایەتی و چۆنایەتی بارودۆخی کوردستان و پێگەی پاسۆک و ژیانی هاوبیرەکانیان دەکرد. شایانی وەبیرهێنانەوەیە، ئەو ڕۆژانە شەڕی ئێران و ئێراق لە گەرمەیدا بوو، کوردستان بووبووە مەیدانی ئەو شەڕە نەگریسە، پێوەندییە سیاسیەکانی ڕیزەکانی کوردایەتی دووچاری لێکترازان و شەڕی یەکترکردن بووبووەوە. ڕژێمەکەی سەددامی بەعسی ئەفلەقیش بەرنامە و نەخشەی ڕاگوێزان و تواندنەوە و بە عەرەبکردنی کوردی بە ئاشکرا ڕاگەیاندبوو، چەندیشی پێبکرا، هاوشانی شەڕەکەی لەگەڵ ئێراندا، جێبەجێی دەکرد.

لە بارودۆخێکی وا داسەپاوی پڕ مەترسیدا، ئەرکی پارتێکی نەتەوەیی بەر لە هەر دروشمێ، بانگەوازە بۆ پاراستنی یەکێتی و تەبایی لایەنەکان و تکا و هاواری بەردەوامە بۆ یەکێتی گوتار و ریزەکانی نەتەوە.

پاسۆک لەم مەیدانەدا، لەبەردەم بەرپرسیارێتییەکی مێژوویی گەورە و ترسناکدا خۆی دەبینییەوە، بۆیە تاڕادەی خۆ توانەوە ئامادەگی پێکهێنانی یەکێتی و یەکگرتن و تەبایی لەگەڵ لایەنەکاندا هەبوو.بە مەرجێک کە لە حوکمی بەلگەنەویستدا بوو، مەرجی بەهێزبوونی بازووی کوردایەتی و سەنگەری خەبات بۆ پارێزگاریی لە کورد و کوردستان. پاسۆک ئەمەی دەکرد و لە پێناوی ئەم هیوا و ئامانجەشدا، قوربانی و باجی زۆری دا. دیارە کارکردن بە پێچەوانەی ڕەوتی ئەم گوتارەوە، مانای نەرێنی و بیر و سیاسەتی ناکوردایەتی دەنوێنێ، بۆیە دەبوو بە هەر جۆرێک بێت، سۆکسە و پاسۆک خۆی لێ دوورە پەرێز گرن.

مەخابن دەستەی نێوبراو، نەک ئەمەیان پێ هەرس نەدەبوو، بەڵکو بە جۆرێک لە سازشییان دادەنا. هەربۆیە بەردەوام پێداگرییان لەسەر ئەوە دەکرد، ئەوەی بۆ ئەوان لە پایتەختەکانی ولاتانی ئەوروپا بە ئاسانی دەگووترێ و دەکرێ، پێویستە هاوبیرانی کوردستانیش هەروا بکەن.

بە دیدی من سەرجەم کێشەی ئەو هاوبیرانە،. ئەگەرچی بە دڵ و گیان بۆ کورد و کوردستان دەژیان. لە ئاکامی دوورییان لە نیشتمان، ناواقیعبوون و بێ ئاگابوون لە سروشتی ژیان و تێکۆشان و پێوەندییەکانی نێو کوردستان و لە هەلومەرجی خەبات و گۆڕانکارییەکانەوە سەرچاوەی گرتبوو.

هەڵبەت، دابڕان و لێکجودابوونەوە لە هەر حیزب و ڕێکخراوێکدا ڕوو بدات، زیان و کاریگەرێتی نەرێنی خۆی هەیە. ئەوەی لە دەروونی سۆکسەشدا دەکولا، شەڕی دەسەلات و پلە و پایە نەبوو، بەڵکو نەدۆزینەوەی ڕێگاچارەیەکی بێ زیان و هەڵنەبژاردنی میکانیزمێکی گونجاو و پراکتیکی بوو بۆ کێشەکان. ئەم بارەش ژینگەیەکی دروست کردبوو، بارگاوی بە تورەیی هاوبیرانی کوردستان، کە لە شاخ بوون و بارەگایان هەبوو، بەرپرس بوون لە ژیانی پێشمەرگە و چارەنووسی حیزب و ئالای بیروباوەڕی کوردایەتی. هاوبیرانی کوردستان خۆیان بە نەخشەکێشی سەرەکی و ئالا بەدەست و سەرچاوەی سیاسەتەکە دەزانی، چونکە لەسەر زەمینی واقیعدا بوون، گیانبازیشیان بە کردەوە بۆ دەکرد. هەموو لق و پۆپەکانی تریش بە ئەوروپاشەوە، بە جۆگەلە دەزانی. ڕاستیش هەروایە، بە چاوی ئەوسا و ئەقڵێتی ئێستاشەوە هەمیشە، هەر کوردستان گۆڕەپانی ڕاستەقینەی خەبات و تێکۆشانە. ئەم حاڵەتە ڕەوایەتی کوردایەتی و شۆڕشگێڕی ڕەهای پێ بەخشی بوون. بەس دەبوو هەنگاوەکەیان بە شێوزێکی وا تەواو بەرپرسانە هەڵبگرتایە، ئەو گورزە قورسە لەو کاتەدا لە سۆکسە و هاوبیران نەدرێ. مخابن ئەم حاڵەتی ڕەوایەتی وەرگرتن و تووڕەییە توندەی کاک ئازاد نوێنەرایەتی دەکرد، بووە پەردەیەکی ئەستوور و ڕێگەی لە بیرکردنەوەیەکی عەقلانی و چارەسەرێکی حەکیمانە گرت. بۆیەکا ئەو زیانەی بەر پەیکەر و جەستەی سۆکسە و هاوبیران کەوت، هی کۆی گشتی هەمووانە و سەد ئەفسووس، نەدەبوو کارەساتی وا، لە پای هیچ ڕووی بدات. دەبێ ئەوەش بگووترێ هیچ لایەک، پلانی بۆ ئەم دەرئەنجامە دڵتەزێنە دانەڕشت بوو، بەڵکو ڕووداوەکە بەرهەمی ناڕاستەخۆی ڕەنگدانەوەی بارودۆخی نالەبار و ناسروشتی و ئاڵۆزی ناوەوەی کوردستان بوو. شیاوی ئاماژە پێدانە، ئەگەرچی باس لە جیابوونەوە و کەرتبوونی ڕێکخراوێک و بەرەیەکی هاوبیران دەکەین، لێ جیابوونەوەکە بە چاوپۆشی لە هەندێ پێشهاتی بچووک، بە ئاشتی و

هێمنی و ژیوەری بە ئەنجام گەیشت. ئەمەش نموونەیەکی دەگمەنی دنیای سیاسەت و حیزبی کوردی و کوردستانییە.

ئەو چەند هاوبیرەی ئەوروپا، بە هەموو شێوازێک مام سەلمێنیان دەکرد و نەیان دەویست، ددان بەم ڕاستییەدا حاشاهەڵنەگرەدا بنێن و واقیعەکە، ئەگەرچی تاڵیش بێت، تا دەرەتان و قۆناخێکی باشتر قبوڵی بکەن. ڕەنگە هاوبیرانی ئەوروپاش، ئەوانەی لەم نێوەندا بوون و لە نزیکەوە ئاگاداری هەڵوێستی ئەوروپا و کوردستان بوون، وەک پێویست نەیان توانیبێ لە نێوان ئەم دوو دیدە جیاوازەی . نەک دژ بەیەکە . هاوبیران دا کاک ئازاد مستەفا و جەمال دا، ژینگەیەکی ئارام و تەندروست بۆ گفتوگۆ ساز بکەن و توانایەکی زیات بۆ لێک نزیکبوونەوەان خەرج بکەن.یان بۆیان نەکرابێت میانگیرییەکی ئەرێنی لەم میانەدا بگێڕن.

بە سەرنجدان لەم باسە، بۆمان دەردەکەوێ، بۆ سۆکسە و ئێمەی سەرجەم هاوبیرانیش، سەخت و گران بوو، کەسێکی وەک مامۆستا جەمال نەبەز، کارمان لە تەکدا نەکات و ماڵمان لەیەکتر بترازێ. مامۆستا جەمال جیا لەوەی وەک یەکێ لە دامەزرێنەران و برا گەورەی هەمووان تەماشا دەکرا، هەمان کات، قورسایی خۆی لە گشت مەیدانەکاندا هەبوو. خزمەتە بێشومارەکانیشی شتگەلێک نین نادیدە بگیرێن. هەروەها جیابوونەوە بۆ سۆکسە و هاوبیران، شتێکی چاوەڕوان نەکراو و نەگونجاو بوو، ئاخر بیر و فەلسەفە و ڕێبازی کوردایەتی، بۆ خۆی کاری بەردەوام لەسەر یەکخستن و تەبایی دەکات، ئیدی چۆن دەکرێ هەڵگرەکانی لێک دڕندوگ و ناتەبا بن.بەڕاستی شتێکی ناقۆلا و جێی پرسیارە!.

بۆیەکا گەرەکە پێ لەو ڕاستییە بابەتییە بنێین: بەڵێ ئەم ماڵ جیاییە، گورزێکی گران و زیانی گەورەی بە سۆکسە گەیاند، لێ بەو مانایە کوشندە نەبوو، هاوبیرانی سۆکسە گۆڕ بۆ خۆیان هەڵکەندن و مەیدانەکە چۆڵ بکەن.

دوای ئەو ئالۆزی و ناخۆشییانە، هاوبیران بە پەرۆشی و هەوڵی بێوچانەوە، درێژەیان بە تێکۆشان و چالاکییەکان دا و سۆکسە پشوو درێژانە، بەردەوامی بە تەمەنی خۆی لە قۆناغێکی سەختدا بەجێگەیاند و بە زوویی تێی پەڕاند.

شایانی دووپاتکردنەوەیە، ڕەنگە لە ڕووی تیورییەوە هەندێ قسە و هەڵوێستی ئەو کەمە هاوبیرە، لە چەند خاڵ و قۆناخێکدا ڕاست بووبێ. بۆ نموونە لە ڕێی سۆکسەوە، وەک چەکێک کاریگەر هەندێ گوشار، بۆ سەر ئەو لایەنانە دروست بکەین، واز لە سیاسەتی نادۆستانە و ناکوردانەی دژایەتی و پەلاماری هاوبیرانی نەتەوەیی بهێنن. یان پتر بە لای کوردایەتیدا وەرچەرخێن و وابەستەی دوژمنانی کوردستان نەبن. لێ ڕادەی مەترسییەکانی سەر هاوبیرانی کوردستان و هەڵگیرسانی شەڕێکی نێوخۆی دیکەی براکوژی، یاخود قوڵبوونەوە و درێژەکێشانی براکوژی ئەگەرێکی گەورەتر بوو. چونکە ئەو هێزانەی تر، هەر ناحەزی فیکری پاسۆک نەبوون، بەڵکە لە زۆر هەڵوێستدا، دوژمنکارانەش ڕەفتاریان دەکرد و بە دوای بیانووی پووچەڵدا دەگەڕان، هەڵسوکەوتیان توندوتیژتر بکەن بەرامبەر بە هاوبیرانی کوردستان.

ڕاستییەکی حاشاهەڵنەگرە، پاسۆک بە هەموو جۆرە میتۆدێک دژایەتی دەکرا و هەوڵ دەدرا لە مەیدانەکەدا گۆشەگیر بکرێ. لەمەش بڤەتر ئەوە بوو، ئەو هێزانە چەک بەدەست بوون، نە سڵیان لە پەلامار و کوشتن

دەکردەوە و نە لە پلان و ئاژاوەگێری خۆیان وازیان دەهێنا. داگیرکەرانیش فیتنەگێری بێبڕانەوەیان لە کاردابوو.
ئیدی تۆ لە ئەوروپا هەزاران بەیاننامەت دەکردایە و سەدان نارەزاییت دەربڕییایە و چەندین خۆپیشاندانت ساز بکردایە، چارەسەری ئەو کێشانەی پێ نەدەکرا و نەدەبووە فریادڕەسی، پاسۆک و پرسە نەتەوەییەکە.
ئەوەیشی نابێ لە بیرمان بچێ ئەوەیە، لەو قۆناخەدا، زیاتر ئەقلێتی کەڵگایەتی و ملهوڕی و قبوڵنەکردنی یەکتر و بانگاشەی حاکم و قارەمانی گۆڕەپان لە نێو هێزەکان دا زاڵ بوو، نەک پرنسیپ و باوەڕی هاوچارەنووسی و هاوخەباتی ڕاستەقینە و هاوتا و تەندروست.
هەقیقەتی مەسەلەکەش ئەوە بوو، بەڵێ ئەوان/ لایەنەکانی دیکە، زۆرجاران زیاد لە ناحەز و هاوپەیمانی ڕەفتاری خراپیان بەرامبەر بە پاسۆک دەکرد، لێ هەر نەدەکرا، ئێمە لە ژێر پەردەی هاوپەیمانیدا بەو شێوە زبر و زەقە، هێرش بکەینە سەریان و دەبێ ددان بەو ڕاستییەشدا بنێین، لەگەڵ ئەوەشدا کە پاسۆک باوەڕی پێی بەو دۆخە نەبوو، هاوزەمانیش هەر پێشی نەدەکرا.
دەرئەنجامی ئەم ململانێ هێمنانە، هاوبیرانی دیکەش، کە زێتر لە ٦/٥ی پێکدەهێنا و زۆرایەتی ڕەهابووین، لە ئاکامی خوێندنەوەیەکی بەدیقەتی بابەت و مەسەلەکان، لەبەر ڕۆشنایی ئەم ڕاستییە بەڵگەنەویستانەدا، هەڵوێستمان بەلای هاوبیرانی کوردستاندا شکایەوە. ئەم بڕیار و هەڵوێستەش، بە پێی هیچ پلان و فڕوفێڵ و ڕەنگدانەوەی خۆشەویستی یان ڕک لەم یان لەو نەبوو، یاخود گوێڕایەڵی کوێرانە نەبوو، بۆ هیچ کەس و لایەک. بەڵکو کتومت لەگەڵ واقیعی دۆخە سەپاوەکەدا، جووت دەهاتەوە و ئەوسا و ئێستاشی لەسەر بێت، هەر خەباتی ناوەوەی وڵات، لەبەرتر و گرنگتر و سەنگینترە، لەوەی لەدەرەوەی وڵات ئەنجام دەدرێ. ئەمەش مانای کەمکردنەوەی بایەخی چالاکی و تێکۆشانی دەرەوەی کوردستان نییە.
بەهەرحاڵ ئەوەی نەدەبوو ڕوو بدات، لەدەست دەرچوو و قەوما، گەر سینەفراوانی و ئاوەزێکی زرنگانەتر و پشوودرێژتر و ڕۆحێکی گەورەتری بەرپرسیارێتی و وردبینی و ئایندە خوێندنەوەیەکی باشتر لە ئارادابوایە، ئاکام بەوە نەدەچوو کە پێی گەشت .
خۆ هەر نەبێت دەکرا، ئەو کێشەیە، لەسەر بنچینەی کارسازییەک یان جۆرە ڕێکەوتنێکی ژێربەژێر و تاکتیکئامێز، چارەسەر بکرایە، تا هەلومەرجێکی باشتر سەری هەڵدەدا. بۆ نموونە دەکرا:
١. پاسۆک، بەجۆرێک لە جۆرەکان خۆی لەبەرهەم و بۆچوونەکانی جەمال نەبەز دوورەپەرێز بکات. ئەوانەی تێبینییان لەسەر دروست دەبوو.
٢. مامۆستا جەمال نەبەز ڕازی بوایە، ئەو بەرهەمانە بە ناوی خۆیەوە بڵاوبکاتەوە، نەک بە ناوی سۆکسەوە. بە واتایەکی دیکە لەمەیدانی دیکەدا . ڕۆشنبیریی و فکری ئازاد دا،. کار بکات بۆ بیروباوەڕی کوردایەتی. بەمەش هاوسەنگێتی خەباتی ناوەوە و دەرەوە دەهاتە کایەوە و هەر لایەک دەیتوانی بڕەک سەربەستر کارەکانی بکات.
٣. هەر بۆ ڕای گشتی نادڵخوازانەش بوایە، ڕوونکردنەوەیەک لەم بارەوە بڵاوبکرایەتەوە.

بەڵام لێک تێنەگەیشتن و دەرنەچوون لەو کوێرە ڕێیە، بەو دەرئەنجامە گەیشت بیروبۆچوونی جیاواز هاتە کایەوە و گرژییەکان تا دەهات زەق دەبۆوە، دوا وێستگە گەیشتە ئەوەی لە ساڵی ١٩٨٥ دا کێشەکە بەم جۆرە یەکالا بکرێتەوە:

. داوا لەو دەستەیە کرا، بچنەوە/ بێنەوە کوردستان و ئەوان چی بە باش دەزانن، لە بیروبۆچوون و شێوازی سیاسەتکردن بیکەن و بیڵێن، سەرکردایەتی و بنکردایەتی پاسۆک لە خزمەتی بۆچوونەکانیان دا دەبن. لێ ئەمان بە هیچ شێوەیەک بەم داوایە ڕازی نەبوون و خۆیان خستە نێو لێکدانەوەی سەیروسەمەرە و کەوتنە هۆنینەوەی چیرۆکی نادروستەوە.

. یان ئەوەتا، سۆکسە، دەبێت ڕەنگدەرەوەی سیاسەتی گشتی پاسۆک بێت. ناکرێ پاسۆک لە بەرە و هاوپەیمانێتی دا بێت، لەگەڵ لایەنەکانی کورد و کوردستانیدا، کە فەرزی قۆناخ و گۆڕەپانەکە بوو. بەڵام سۆکسە لە ئەورووپاوە هێرش و قسەی توند بەرامبەر بەو لایەنانە بکات و سەروبەری گوتاری خۆی تەرخانی دژایەتی لایەنەکان بکات. ئاخر هاوپەیمانێتی و هاوچارەنووسیش پرنسیب و نەریتی خۆی هەیە.ڕاستە هەندێ لایەن پێڕەوی لێ ناکەن و هەر سات و کاتێ بەپێی بەرژەوەندی خۆیان هەڵیدەسووڕێنن، بەڵام بۆ پارتێکی نەتەوەیی وەک پاسۆک، نەدەکرا بە پێودانگی ئەوان هەڵسوکەوت بکات و وەک لایەنەکانی دیکە خەمسارد و تاکتیکباز بێت، لەگەڵ ئەم داوا ژیاریی و هەستیارە. پاسۆک ناچار بوو، بە پێی ناسنامەی نەتەوەیی خۆی، لە مەیدانی هەوڵ بۆ یەکێتی و تەبایی بزاڤی کوردایەتی کار بکات. لە کاتێکدا، وەک مێژوو بۆی تۆمار کردووین و نیشانمان دەدات، بە درێژایی دووهەزارساڵەی ڕابردوومان، ناتەبایی و نا یەکگرتوویی هۆکارێکی بەرهەست و بەرچاوی نێگەتیڤی تێشکان و نسکۆکانمان بووە.

دواجار، ئەو هاوبیرانە ریزەکانی سۆکسەیان جێهێشت و سەرەتا ویسترا بە ناوی سۆکسەوە کار بکەن، لێ بۆیان مەیسەر نەبوو. هاوکات بۆ ماوەیەک دژی سۆکسەی دایک وەستانەوە. ئەوەشیان بۆ نەچووە سەر.

بەڵام سۆکسەی زۆرینەی ڕەها، هەرماو و بەردەوام بوو لەسەر چالاکییەکانی و کۆنفرانسێک لە وڵاتی سوید، لە ڕۆژانی ٤ و ٥ ی کانوونی دووەمی ١٩٨٦ دا گیرا و بەدووروردرێژی باس لە کێشەکان کرا بە ڕێزەوە ئاماژە بە نابەرپرسیارێتی خۆی لە بەرهەمەکانی مامۆستا جەمال ڕاگەیاند. دواتر لە ڕۆژانی ١٩٨٦/٧/٢٧.٢٥ دا، ئەو کەمە هاوبیرە لە هانۆڤەر کۆنگرەیەکیان بە ئامادەبوونی چەند کەسێ گرت و بە بەیاننامەیەک لای خۆیانەوە سۆکسەیان هەڵوەشاندەوە. بەڵام سۆکسە تا نزیکی بیست ساڵ دوای ئەوەش هەر مایەوە و درێژەی بە چالاکییەکانی دا.

شایانی ئاماژە پێدانە، هەر ئەم دەستەیە، پاشان ڕێکخراوێکی تریان بە ناوی "کۆمەڵەی یەکسانی و ئازادیی کورد(کۆیاک)، لە ١٩٨٧/٤/٤ دا ڕاگەیاند. لە کاتێکدا ئێمە ئەم هەنگاوەمان گەلێ پێ باش بوو، لێ هەر ئەو ڕاگەیاندن و بڵاوکردنەوەی پێڕەو و پرۆگرامەکەیان بوو، دەنا لە مەیداندا بە مردوویی هاتە ژیانەوە و هیچی دیکەی بەدوادا نەهات.

جێی خۆیەتی ئاماژە بەوە بدەین، خودی پاسۆکیش لە تەک سیاسەتی، هاو بەرە و هاوپەیمانەکی، لە هەموو کاروبارەکاندا تەواو هاوڕا و هاوستراتیژ نەبوو. پاسۆک هەردەم لە پرسە ستراتیژی و بنەما گشتییەکانی کوردایەتیدا پێداگری خۆی، لەسەر ئامانج و دروشمەکانی دەکرد و بەڵگەش لەم ڕووەوە زۆرن. بەڵام سەرباری

ئەم ڕاستیانەش دیسان هەر نەدەکرا، لەو قۆناخە هەستیارەدا، ململانێکانیان لەگەڵدا قوڵتر بکەینەوە، ستراتیژ و تاکتیک جێگۆڕکێیان پێ بکرێ و داگیرکەر و دوژمنە سەرەکییەکەمان لەبیر خۆمان ببردایەتەوە و هەر شەڕی لایەنە کوردییەکانمان بکردایەتە ئامانج . ئاخر بەڕاستی، ڕاگوێزان و گەمارۆدان، کە پاشان هەڵەبجە و ئەنفالی بەدوادا هات کورد و کوردستان، لەبەردەم قڕبوون و سووتماککردندا بوون و هەڕەشەی مەترسیدار بەسەر چارەنووسی کوردەوە بوو.

هەڵبەت هەموو ئەوەش دەزانین، ئەو لایەنانە بەوشێوەیەی خۆیان باوەڕیان پێی بوو، خەباتی چەکدارییان دەکرد. بە باش و خراپ خۆیان لەو مێژووە بەرپرسن. واقیعەکەش وابوو، هەر دەبوو پێوەندی بە شوێنێکەوە بکرێت.ئێران لەشەڕی خوێناویدا لە دژی عێراق تێوەگلا بوو، هێزی پێشمەرگە لەسەر سنوورەکان گیرسابووەوە، ئیدی تەواوی لایەنەکان، بە شێوەیەکی ئۆتۆماتیکی، ببوونە دۆستی ئێران و لە ئێران نێزیک بوون، وەک دەڵێن: دوژمنی دوژمنەکەم دۆستمە.. ئەمەش وای کردبوو، هێزەکان بۆیان هەڵنەدەسوڕا، بەهەمان زمان و سیاسەت، ڕووبەڕووی ئێرانیش ببنەوە. شەڕی سەرەکیش لەدژی هەڕەشە و مەترسییەکانی دەوڵەتی عێراق بوو. کۆمەڵگای نێودەوڵەتیش بە ڕۆژهەلات و ڕۆژئاواوە، لە ئاست مەرگەساتی کورد، بێدەنگی و چاونووقاندن و گوێ قەپاتکردنیان هەڵبژارد بوو.

ڕێکخراوی سۆکسە، لەگەڵ دامەزراندنیدا، بەم دروشمە خۆی ناساند: داوودەزگای خوێندکارانی سۆسیالیستی کورد لە ئەوروپا، ڕێکخراوێکی خوێندکارانەیە بۆ ئەو ئامانجانە تێدەکۆشێت کە ڕێکخراوە خوێندکارە سۆسیالیستەکانی کوردستان بۆی تێدەکۆشن.ئەو ئامانجانەی کە لە دروشمی خوێندکارانەی سۆسیالیستانەی (خوێندەواری یەکی کوردانە) و (پەروەردەیەکی سۆسیالیستانە)دا خۆی دەنوێنێت. بێ گومان هەل و مەرجی تایبەتی ئەوروپا لەلایەن ڕێکخراوەمانەوە پێش چاو دەگیرێت.

ئامانجەکانی ڕێکخراو و چۆنیەتی بەدەستهێنانی مافی ئەندامێتی، پێکهاتەی ڕێکخراوەکە و دەرامەتەکەی لە بلاًوکێکی بچکۆلانەدا خستوتە بەردەست.

تا دەمی لێکترازانەکە بەم پێڕەوە و لۆگۆکەیەوە سۆکسە کاری کرد. پاش ئەوە، لە کۆنفرانس و کۆنگرەی پێنجەوە لۆگۆ و پێڕەوپرۆگرامی سۆکسە گۆڕدراو بە پێشەکییەکی خەست و خۆڵ لەسەر پرسی نەتەوایەتی و ئینجا ئاماژە بە گۆڕانی دروشمی ڕێکخراو دەدرێ و دەبێتە: (لە پێناوی ڕۆشنبیری یەکی پێشکەوتووانە و سۆسیالیستانە، بۆ پاراستنن و گەشەپێدانی کولتووری نەتەوەییانە). ئامانجی گشتی یەکانی ڕێکخراومان دەنوێنێ. دواتر لە هەڵکەوت و یاسا گشتی یەکانی ڕێکخراو و ئامانجەکانی ڕێکخراو و بەدەستهێنانی مافی ئەندامێتی و چوارچێوە ڕێکخستنەکانی سۆکسە ڕوون کراوەتەوە.

كۆنگرەكانی سۆكسە:

١. كۆنگرەی دامەزراندن لە ١٩٨٠/٩/١١دا، لە شاری میونیخ/ئەڵمانیا.

٢. كۆنگرەی دووەم لە ٢٣ـ١٩٨٣/٩/٢٥ لە شاری میونیخ/ئەڵمانیا. لە ژێر دروشمی "هەموو هێز و ووزە و توانایەكی بەفەڕ لە پێناوی سەرخستنی كێشەی نەتەوەكەماندا"

٣. لە ١٨ ـ١٩٨٤/٨/١٩ لە شاری ستۆكهۆڵم سوید. لە ژێر دروشمی "تا ملكەچی یەكی نەخستووین، با بۆ ئازادیی یەكگرین" دروشم و شادەماری پاسۆک.

٤. لە ٢٦ . ١٩٨٥/٧/٢٨ لە شاری بەرلینی رۆژاوا ئەڵمانیا لە ژێر دروشمی "ئازادی و سەربەستی نەک دیلییێتی و ژێردەستی" دروشم و شادەماری پاسۆک.

٥. لە ٥ ـ١٩٨٦/٧/٧ لە شاری بەرلینی رۆژاوا ئەڵمانیا لەژێر دروشمی "بەرەو یەكگرتنی كۆڕ و كۆمەڵە سیاسی و پیشەییەكان لە دەرەوەی كوردستان بۆ ناساندنی خەباتیی رەوای نەتەوەكەمان بە جیهانی دەرەوە "

٦. ٧/٣١ و ١ . ١٩٨٧/٨/٢ لە شاری كۆپنهاگن دانیمارک لەژێر دروشمی "بۆ یەكخستنی خەباتی خوێندكاران لە دەرەوەی وڵات لە چوارچێوەی رێكخراوێكی كوردیدا"

٧. لە ١٤ ـ١٩٨٩/٧/١٦ لە شاری شتوتگارت ئەڵمانیا لەژێر دروشمی "با كوردایەتی و كوردستانی بوون، بزوێنەری خەباتی خوێندكاران بێت لە دەرەوەی كوردستان، لە چوارچێوەی رێكخراوێكی خوێندكاری سەرانسەری پتەودا"

٨. لە ١١ ـ١٩٩٣/٩/١٢ لە شاری بەرلین ئەڵمانیا لە ژێر دروشمی "پشتگیریی بزوتنەوەی رزگاریخوازی كورد لە كوردستان ئەركی سەرەكیمانە"

جێی باسە، كە چەندین كۆنفرانس و كۆبوونەوەی گشتی و دەستەی بەرێوەبەرایەتی دەكرا و هاوبیران لە پەیوەندییەكی توندوتۆڵی رێكخراوەییدا بوون.بۆ بەشداریكردن لەم كۆنگرانەدا، بەشی هەرە زۆری هاوبیران لە شارەكانی جیاجیاكانی وڵاتانی ئەورووپاوە لەسەر ئەرک و گیرفانی خۆیان دەهاتنە شوێنی كۆنگرە. شوێن بۆ كۆنگرە بەكرێ دەگیرا و مانەوەش هەر خەرجی بوو زۆربەی هەرە زۆری جارەكان لەسەر گیرفانی هاوبیران. لە بەرلین و ستۆكهۆڵم، بە تایبەت، هاوبیران دەبوونە میوانی هاوبیرانی ئەو شارانە، چونكە ژمارەی هاوبیران و دۆستان فرە بوو .

لەم كۆنگرانەدا بانگەواز، راگەیاندن، بڕیاری كۆنگرە بۆ دەرەوە و بۆ نێوخۆ دەردەكرا... میوانێكی زۆر بە تایبەت لایەنە كوردی و كوردستانییەكان و رێكخراو و پارتە دۆستەكان لە كورد و بێگانە بانگهێشت دەكران و وتار یاخود بروسكەیان دەخوێندرایەوە و هەندێ جاریش سەمینا و كۆڕ گێڕان و ئاهەن ساز دەكرا. هاوبیران بە جۆش و خرۆشی چركەیەک وەستان بۆ گیانبەختكردووانی كوردستان دەوەستان و بە سروودی ئەی رەقیب كۆتایی بە كۆنگرە و كۆنفرانسەكان دەهات.

هەمواڵنامەی كتێب

بڵاوکراوەکانی سۆکسە:

. خوێندکاری کورد، ٢٨ ژمارەی لێدەرچووە، بە قەوارەی ٢٠/١٥سم

ژمارە ١، کانوونی دوەمی ١٩٨٢، ٣٦ لاپەڕە.

ژمارە ٢، مارتی ١٩٨٣، ٦٠ل.

ژمارە ٣، مارتی ١٩٨٤ ٥٤ل.

هەتا ئێرە ناونیشانی وڵاتی ئۆتریش/ نەمسا، لەسەر گۆڤاری" خوێندکاری کورد"ە.

ژمارە٤، کانوونی دووەمی ١٩٨٦، ٥٤ل.

ژمارە ٥، مارتی ١٩٨٦، ٢٨ل.

ژمارە٦، ئایاری ١٩٨٦، ٣٢ل.

ژمارە ٧، ئابی ١٩٨٦، ٥٦ل. لەم ژمارە بەدواوە، ئارمێکی نوێی لەسەر خ.کوردە.

ژمارە ٨، تشرینی یەکەمی ١٩٨٦، ٣٦ل. لەم ژمارە بەدواوە، خ. کورد لە دەزگای چاپەمەنی شەهید فەرهاد چاپ دەکراو. ئەم ناوە چووە سەر خوێندکاری کورد.

ژمارە ٩، نەورۆزی ١٩٨٧، ٣٦ل.

ژمارە ١٠، ئایاری ١٩٨٧، ٣٢ل.

ژمارە ١١، شوباتی ١٩٨٨، ٣٦ل. لەم ژمارە بەدواوە خ. کورد لە ئۆرگانەوە کرا بە گۆڤار. تادەرفەت بۆ قەڵەمی دیکەشدا پەیدا بێت، بەشداریی بکەن لە خزمەتکردن دا و لاپەڕەکانی خوێندکار بۆ بیر و قەڵەمەکانی تر واڵا بێت.

ژمارە ١٢، ئەیلوولی ١٩٨٨، ٦٠ل.

ژمارە ١٣، کانونی دووەمی ١٩٨٩، ٥٠ل.

ژمارە ١٤، نەورۆزی ١٩٨٩، ٣٢ل.

ژمارە ١٥، ئەیلوولی ١٩٨٩، ٦٤ لاپەڕە، تایبەت بە کۆچی ناوادەی کاک ئازاد مستەفا.

سەرنج: لە ژمارە ٤ ـ ١٥، خوێندکار لە سوید دەردەچوو ناونیشانی ئەوێشی لەسەرە.

ژمارە ١٦، مارتی ١٩٩٠، ٧٨ل. ناونیشانی دانیمارک لەسەر خوێندکارە.

ژمارە ١٧، ؟ بەداخەوە بۆمان پەیدا نەبوو.

ژمارە ١٨، مارتی ١٩٩٢، ٤٨ل .

ژمارە ١٩، نەورۆزی ١٩٩٤، ٦٨ل.

ژمارە ٢٠، نەورۆزی ١٩٩٥، ٥٦ل.

ژمارە ٢١، خەرمانانی ١٩٩٥، ٦٦ل.

ژمارە ٢٢، نەورۆزی ١٩٩٦، ٥٢ل.

ژمارە ٢٣، نەورۆزی ١٩٩٧، ٥٢ل.

ژمارە ٢٤ ـ ٢٥، گەلاڕێزانی ١٩٩٧، ١٥٤ل.

هەولێرنامەی کتێب

ژماره ٢٦، گەلاوێژی ١٩٩٨، ٨٦ل.

ژماره ٢٧، نەورۆزی ١٩٩٩، ٧٠ل.

ژماره ٢٨، ..... ٢٠٠١، ١٠٨ل. تایبەتە به کۆچی دوایی هاوبیر شەماڵ عەزیز.

سەرنج: له ژماره ١٦ ەوە، خوێندکاری کورد له ئەڵمانیا/بەرلین دەرچووە. هەر لەم ژمارەیەشەوە ناوی مانگ و ساڵی کوردیی لەسەر خوێندکار بەرچاو دەکەون. بابەتەکانی خوێندکاری و سیاسی و مێژوویی و ئەدەبی و رۆشنبیریی گشتی بوون، وەرگێڕان و گەلێ بابەتی دیکەش بەرچاو دەکەون. خوێندکار به قەبارەی ٢١/١٥، به بەرگێکی کارتۆنی جوان دەردەچوو.

. تروسکه یەک ژمارەی لێدەرچووه له ١٩٨٥/٣/١، لقی بەرلین و ئەڵمانیای رۆژاوا دەریدەکرد. هاوبیران پشکۆ ئەمین و شەماڵ عەزیز سەرپەرشتییان دەکرد.

. Kurdistan Aktuell **به زمانی ئەڵمانی ٢ ژمارەی لێدەرچوو. هاوبیران: عەبدوڵلا چوارتایی و دۆرێتێ خانی خێزانی و فەرەیدون قازی و هەڵۆ بەرزنجەیی، سەرپەرشتییان دەکرد.**

هەواڵنامەی کتێب

کتێب و نامیلکەکانی سۆکسە

سەربارى بارى كزى ئابوورى و ژيانى سەختى گوزەران و ريكخراوەيى، سۆكسە لە پێناوى ئامانجە پيرۆزەكانى، بەردەوام بوو لە خزمەتەكانى توانى خەرمانێ لە ناميلكە و كتێبى ناياب بخاتە نێو كتێبخانەى كوردييەوە.

١. کوردستان وڵاتی راپەرین و ئەفسانە و هومێد.. نوسینی میروسلاڤ زیگموند و جیری هانزیکا..و. لە ئینگلیزییەوە زاگرۆس سیروانی ١٩٨٤

٢. ئەکتەر و ریژیسیۆری کورد یەڵماز گیونی، و.لە ئەڵمانییەوە کوردۆ عەلی ١٩٨٤

٣. کورد و مەسەلەی کورد. م. لازەریێف.. و.لە رووسییەوە کەمال عەلی ١٩٨٤

٤. مەسەلەی کورد لە پەرلەمانی ئاڵمانیدا و.لە ئەڵمانییەوە کوردۆ ١٩٨٥

٥. دوانزە وانە بۆ منداڵان، عەبدوڵا پەشێو لقی هۆڵەندە ١٩٨٢

٦. في ظلال العمامة، لقی سوید ١٩٨٤

٧. دەربارەی کۆتایی هاتنی ووتوویژی یەکێتی نیشتمانی ومیریی نیشتمانیی!!! سۆکسە ١٩٨٥

٨. ئەدیب و ئەرکەکانی قۆناخ لەبەر رۆشنایی تاقیکردنەوەکانی ئەورووپای رۆژگاری (رێنیسانس) دا د. کەمال مەزهەر سۆکسە ١٩٨٣

٩. بیری نەتەوەییی کوردی، نە بیری قەومیەتی رۆژهەڵاتی و نە بیری ناسیۆنالیزمی رۆژئاواییییە، جەمال نەبەز ١٩٨٤

١٠. هێندێک لەکێشە بنەڕەتیەکانی قوتابخانەی کوردی سۆسیالیزم، جەمال نەبەز ١٩٨٤

١١. دۆزی ناسیۆنالی کورد، ئۆتۆنۆمی یا کوردستانێکی سەربەخۆ یا بریاری چارەنووس لە ئازادیدا و بۆ ئازادی، جەمال نەبەز ١٩٨٥

١٢. پێوەندارێتیی کوردی، کورد کێیە و کورد بوون مانای چی؟، جەمال نەبەز ١٩٨٦

١٣. سەدان ساڵە، عەبدوڵا پەشێو ١٩٩٠

١٤. کورد لە کاریکاتێری جیهانی دا، هەڵۆ بەرزنجەیی و فەرەیدون قازی ١٩٩٥

١٥. پرۆژەی گاپ، ئەڵقەیەکی تری کۆلۆنیالیزمەکردنی کوردستان، هەڵۆ بەرزنجەیی ١٩٩٢، ٢٠٠٤ چاپی دووەمی بۆی زیادکراوە.

١٦. کورد و مەسەلەی کەورد، ئیسمایل بێشکچی وەرگێران و ئامادەکردنی لاس ١٩٩٢

١٧. Stoppt den Völkermord in Kurdistan,,, SOKSE ,1993

١٨. هەڵوێستمان لەمەڕ یەکخستنی رێکخراو و کۆمەڵە خوێندکاریە کوری و کوردستانییەکانی دەرێی ووڵات، سۆکسە ١٩٨٨

١٩. شانۆ هەڵوێست و باوەڕ و رەسەنایەتی، هەڤپەیڤین لەگەڵ هونەرمەندی کورد حەمەرەشید هەرەس ٢٠٠٢. ئامادەکردنی هەڵۆ بەرزنجەیی

کۆمیتەی بەڕێوەبەرایەتی سۆکسە

سەرەتا، لە ۱۹۸۰ تا ساڵی ۱۹۸۵ لە وڵاتی ئۆتریش/ نەمسا بوو، چونکە هاوبیر کاک کوردۆ عەلی، بەرپرسی یەکەم بوو، لەوێ نیشتەجێ بوو. دوای ئەوە ۱۹۸۵-۱۹۸۸، لە وڵاتی سوید بوو، هاوبیر کاک ئاراس وەلی، بەرپرسی یەکەمی سۆکسە بوو. پاشان دەستی لە کارکێشایەوە. لە ۱۹۸۸ -۲۰۰۵ کۆمیتەی بەڕێوەبەرایەتی سۆکسە لە شاری بەرلینی ئەڵمانیا بوو. بەشێوەیەکی گشتی ئەرکەکانی ڕووبەرووی بەندە بۆوە.

تا پێش لێک ترازانەکە، بەرهەم و گێڕانی سەمینار و نووسینەکانی مامۆستا جەمال نەبەز، نوسین و وەرگێڕانەکانی کاک کوردۆ، چالاکی دەیان هاوبیری تری وەک هاوبیران بروسکە ئیبراهیم، بەختیار قازی، ئەحمەد نەقیب و سەلاح و عومەر و هەڵۆ و دەرسیم و کەریم و نیهاد و نەوزاد و گەلێ هاوبیری تر بەشێکی گرنگی مێژووی سۆکسەیان نەخشاند.

ئەو هاوبیرانەی لەم قۆناخەدا تەواو هاوکار بوون: فەرەیدون قازی تا ساڵی ۱۹۹۱، نەریمان گۆمی تا سەرەتای ۲۰۰۰، هاوبیر شەماڵ عەزیز تا کۆچی دوایی کرد، هاوبیران بەختیار شەمەیی و عوسمان تۆفیق و پشکۆ ئەمین، عومەر تۆفیق بەردەوام و زۆر دڵسۆزانە.. هاوبیر عوسمان سەرپەرشتی هەموو کاروباریی تەکنیکی ڕێکخراوی دەکرد. هاوبیران شوان خەفاف و ڕەوانشاد فازیل شەفیق و بەختیار شەمەیی لە هۆڵەندە. بەختیار شەمەیی، سەردەمانێکی زۆر ماڵپەڕی پاسۆکیشی بەڕێوە دەبرد. لە سوید بورهانی مام تۆفیق و شیرکۆ و حەکیم کاکەوەیس و شەماڵی حاجی مەجید و رزگار شەمەیی تا ۱۹۹۲و فەرەیدون سدیق و جوانەمەرگی ڕەوانشاد کاردۆ و ئاراس وەلی تا۱۹۸۸و جەمال نیزامەدین و نیاز عەلی و د. کەمال عەلی و ئازادی حاجی سابیر و بەهزاد چاومار و نەسرەدین و رەوانشاد حەمەچاوشین و د. عەلی خانەقینی و ماهیر عەلی خوشکە یادگار مەحمود و زۆری دیکەش ڕۆڵی بەرچاویان لە خزمەتکردندا گێڕاوە. ساڵانێکی زۆریش هاوبیر حەمەکەریم لە ئۆپسالا/ سوید ئەرکی چاپکردنی بڵاوکراوەکانی سۆکسەی لەسەر بوو. هاوبیر شەماڵی حاجی مەجیدیش بە چاپەمەنییەکانی سۆکسەوە ماندووبوونێکی زۆری کێشا. لە بەریتانیا نەبەز و بەرزان عەزیز و فەرەیدون سدیق. فەرەنسا رزگار و کەریم. هەنگاریا د. کەریم. دانیمارک نەریمان و ئاراس و سیروان و نەهرۆ. خەباتی بێوچانیان ڕادەپەڕاند. ئیتالیا شەماڵ و لە ڕۆژاوای ئەلمانیاش عەبدوڵا چوارتایی و سەلام قادر و لە بەرلین ئاوات سیتەکی و فەلاح و ڕێبوار و بەختیار شابان و ئارام عومەر و عومەر تۆفیق و پشکۆ ئەمین و هەڵۆ بەرزنجەیی و دواتریش کامەران ئەحمەد. سویسرا، گیانبەختکردوو خالید شێخ عارف، ئیسماعیل و نەرویج، فریاد حەسەن و کەنەدا حەمەڕەشید هەرەس و گەلێ هاوبیر و لایەنگر و دۆستی تر، کە ناوەکانیانم لەیاد نەماوە.

هاوبیرانی سویدیش، بێستون ئازاد و نەریمان ئەحمەد، ماوەیەکی زۆر (رادیۆی هاوبیران)یان بەڕێوە دەبرد و خزمەتێکی بەرچاویان کرد.

هاوبیرانی بواری ڕاگەیاندنیش: مامۆستا جەمال نەبەز، ڕەوانشاد کوردۆ عەلی، ڕەوانشاد شەماڵ عەزیز، پشکۆ ئەمین، بەختیار شەمەیی، عوسمان تۆفیق، فەرەیدون قازی، عومەر تۆفیق، حەکیم کاکەوەیس، ئاراس وەلی، هەڵۆ بەرزنجەیی.